

Solnantie 37.D.77

00330 Helsingi 33

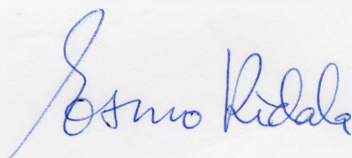
2. märtsil 1973.

Lp. magister Herman Rajamaa.

Täna Teid esinemiste eest möödunud pühapäeval, mis aitasid siustada meie vabariigi aastapäeva pidustusi. Nagu nägite, äratasid Teie esinmised huvi.

Saadan käesolevaga Tagasi Teile artikli eestikeelse käsikirja ning selle soomekeelse tõlke, mille olen toimetanud esimees Aimo Tammivuorile. Teie pressikonverentsil peetud ettekanne tuleb stensileerituna lähematel päevadel.

Parimate tervitustega

P.S. Täna paki eest. Minu abikaasa palub tänada eesti keele õpiku eest.

Minu venna vanem tütar Tiiu on praegu maal, kuid tuleb neil päevil tagasi linna ja saab siis raamatu.

Oleks tõesti suurepärane asi, kui ka siin oleks võimalik alustada eesti täienduskooli tegevust. Kahtlen aga, kas selleks leidub küllaldaselt õpilasi.

Mis tasumisse tõlkimise eest tuleb, siis vast oleks 40 Rootsi krooni sobiv? Kõige lihtsam oleks seda saata tšekiga.

SK

Eesti koolidest lääne maailmas. Lisa 1

2. maailmasõja ajal ja lõpu eel oma kodumaalet põgenenud eestlased paiknevad Euroopa osas Rootsis, ca. 20.000, Lääne-Saksamaal ja Inglismaal, vähemal määral ka teistes ^{maades} ~~liinades~~. Suurem osa eestlasi võõrsil asub praegu ülemeremaadel, peamiselt Kanadas, Ameerika Ühendriikides ja Austraalias. Nagu ^{kõlgi} võõrsile siirdunud oma- seks välisandeks on omandada asukohtamaakeel, et pääseda hõlpsamini tööturule, nii leiab ka eestlastele endastmõistetav. See nõue kehtis eriti ^{ka} noorte kohta, kellel tuli jätkata või alustada oma haridusteed. Meie rahvas, eriti lastevanemate soov on aga, et meie lapsed saaksid oma haridusteed jätkata ^{või} ja

4
sellega koos ka kohaliku maa kultuuri
oma rahvuskoolides. See soov häitus algul
Rootsis ja Lääne-Saksamaal laagrikooside kaudu.
alustada ^{oma haridusteed} ja sellega koos loomulikult ka
kohaliku maa keel ära õppida oma
rahvuskoolides. See soov on häitunud
ainult Rootsis väga väikeses ulatuses,
nimeelt Stockholmis ja Göteborgis, kus kum-
maski töötab üks 6 klassiline eesti kool
praeguse Rootsi põhikooli alam ja keskaste
ulatuses.

Kõikjal mujal Rootsis ja kogu maailmas,
kus leidab eesti koolilastisi noori, püütakse
^{neile} eesti rahvusliku kasvatus anda n.n. Päien-
duskoolide kaudu. Päienduskooli ideele tundi
Rootsis juba 1945./46. kooliaastal, kui Belgas,

et oma rahvuskoolide saavutamiseks ⁽²⁾ järele
 Stockholm ja hiljem ka Göteborgi
 ei ole realseid väljavaateid. Nagu Regent-
 järelle on selgunud, on eesti päienduskool
 eksisteerinud ⁺ Austraalias juba enne 2. ma-
 ilmasõda, aga kol korral me olnud Rootsis
 sellest teadlikud. Siis ~~me~~ teisti Rootsi
 hõsiasja ees, ^{suuremal osal} et meie lastel st tuleb oma ha-
 ridusteed jätkata või alustada rootsi
 koolides ja kõenäoliselt ka ^{nüüsamati} teistel maadel,
 kuhu meie rahvast elama jääb. Nüüd
 algatajate mõtteis keeles sõna "päiendamine",
 s.o. rootsi või muude koolides õpitavate
 teadmiste ja oskuste käiendamine eesti
 rahvusline õppeainete alal. Valikmaterjalist
 said: eesti keel, eesti maateadus ja ajalugu
 ja eesti lauluõpetus. Mõnedes kohtades võeti

lastevanemate soovil ~~veel~~ tunnikavasse ka
 usuõpetus, kuid mõne aasta pärast see kadus
 kuid esineb edasi ülemeremaade käienduskoolide õppekavades.
 Rootsis (täielikult), Õppeainete valiku teosta-
 mine ei oleand keegi raske, palju raskem ole-
 aga õpetustöö korraldamine. Meie rahvas
 keskendus vähehaaval peamiselt linnades
 ja kööstusasulatesse ja ^{väga} hajutatult, eriti
 suuremas linnades. Selle asjaolu tõttu ei jää-
 nud muud valikavõimalust, kui korraldada
 käiendusõpetuse andmist eesti rahvasline
 ainetes nädalapäevade õhtuti või pühapäeviti
 -vaba laupäeviti ^{Rootsis} (keskmiselt
 siis veel ei oleand) 3 tunni
 jooksul 1-2 korda nädalas. Selline kooli-
 dus on üldjoontes jäänudki nii kogu maailma,
 kusjuures laupäev on nüüd õige suurel mää-
 ral kasutamisel, ja 2 korda nädalas toimub

~~Heel~~ Õpetuskäsi veel ainult ühes kohas -
Norrnöpingis, Rootsis. Täiendusõpetuse and-
misest kasvas ka välja koolitööbi nimetus
eesti täienduskool. Ameerika Ühendriiki-
delt eesti koolitöelased loobusid nime-
tusest "täienduskool" ja asendasid selle
lühtselt "kooliga". Seal lapsel on mitu nime.

Esiolgu aeti läbi ajuliste õppekava-
tega, mis erinesid eri maadel. Rastatõpiku
kavandamise järel valmisid 1967. a. 4 tised
õppekavad eesti keele, eesti maateaduse
ja ajaloo ja eesti lauluõpetuse jaoks ja
need on nüüd kasutamisel kõigis ^{eesti} kohtades
täienduskoolides üle maailma. Need on koos-
statud kolmes osas ja suurte kohaldamis-
võimalustega eri maade ja eri olukordade

järele. Saadud kogemuste ja muutunud olukordade tõttu on nüüd tõusnud hääl õppimise muutmiseks ja täiendamiseks.

Õpperaamatute alal olime esimesed esimesed paarkümmend aastat üsna täbaras olukorras ja katsusime osaliselt läbi ajada kodumaalt kaasaoodud õpperaamatute kordustrükkidega. Senisest hääst saadud ~~to~~ suurte kogemuste abil ^(sellel alal) olime nüüd jõudmas enam-vähem rahuldavasse olukorda, kuigi on veel mõndagi teha.

Õpetajate osas olime algul üsna rahuldavas olukorras, sest kodumaalt ^{põgenes} umb. 1000 kutselist õpetajat, enamuses algkoolikutses. Nüüd on kodumaalt tulnud õpetajad rõhvas enamuses koolipöõllult lahkunud. Kute

sobivate õppejõudude asemele saami-⁽⁴⁾
 sega on suur probleem. ^{osaliselt} Osaletleme
 saanud seda probleemi lahendada noorte
 eesti õpetajatega, kes on omandanud koha-
 lise maa õpetajakutse ja töötarad ka
 õpetajana koolides, kuid neid on vähe,
 eriti ^{Rootsis} alghariduse osas. Peame läbi
 ajama kutseta õppejõududega, esijoonel
 entusiastlike eesti noortega, kes on ^{kogemusi} ~~haridus~~
~~And~~ nõuetekohast ja on eeldusi ja võimeid
 ka eesti täienduskoolis ~~töö~~ ^{te} töötami-
 seks. Rootsis oleme saanud mitmel suvel
 jätkoopintokursusi korraldada ja neist
 oleme saanud head lisa oma õpetajale.
 Allakirjutamisel on olnud ^{võimalus} peale Rootsi
 ka Taanis, Lääne-Saaremaal, Hollandis ja

Inglismaal tutvuda eesti täienduskoo-
 lidega ja rahvusliku õpetuse teostamise
 küsimustega ja teostada konsula-
 tusslikku reisi, kokku 12 nädalat, Kanadasse
 ja Ameerika Ühendriikidesse ja need
^{maad} need ristipõiki läbi reistada, et ~~ta~~ lähe-
 malt tutvuda sealsete eesti täiendus-
 koolidega. Need reisid olid väga huvita-
 vad ja õpetlikud, sest nendes maades on ju
 palju-palju hoopis teisiti kui Euroopas.
 Need lugejad^{ail}, kes on saanud liigelda
 nendes maades, on ~~et~~ ettekujust sealset
 kaugustest ja linnade rohutuist maa-aladest,
 ja eestlased elavad hajutatult suure
 maa-aladel, eriti miljoniliandes. Suured
 kaugused vajutavad oma tugeva pitsa;

11
eesti' rahvuskultuurilisele ise- (5)
tegevusele, näit. laulukooride, rahvatantsu-
rühmade harjutustele ja esinemistele.

80 km kauguselt laulukoori või rahva-
tantsu harjutusel käia ei ole mingi
erand, see on seal üsna normaalne. Sun-
red kaugused vajutavad oma ^{tugeva} jitsati
~~At~~ eriti täienduskoolide tööle. Seal
käivad lapsed eesti täienduskoolides
40-50 km kauguselt, tihti veelgi kauge-
malt. Muidugi lapsed sõidutakse eesti
kooli ja tagasi. Seda tehakse kordamööda
teatud piirkondade ulatuses: üks lapse-
vanem võtab teatud piirkonnas autotäis
lapsi ja viib nad kooli ja tagasi; järgmi-
korral sõidutab jälle teine lapsevanem.

Torontas, Kanadas, koolis sealne eesti
 Ahienduskool koolipäevaõhtuti ja lõpetab 9.10.
 Siis Eesti Maja suur õu ja ümbrus kikas
 autodest - tuldi lastele järde - ja kõik autod
 lahkuvad Ahi kuumatusega. Long
 Islandi eesti kooli talupidaja üüris
 igal pühapäeval bussi - kool koolis seal
 pühapäeviti - ^{selle eest} ~~see~~ tasutakse 35 dollarit
 korra ^{pealt} ~~eest~~. Bussi juhib eesti proua, kes
 agamingsit tasuta ei võta, ja sõidutab lapsi
 ja ^{ka} osa õpetajaid ~~kooli~~ Eesti Majasse
 ja koju. Kõndaväsi septembrist maini
 lõpuni.

Õpetajate koolis alal esineb suuri
 erinevusi. Rootsis tasub nüüd riik peale
 Stockholm ja Göteborgi eesti kooli õpetajate

paljude ka ^{leesti} hâienduskooleid õpe- (6)
 tajate ja lastealade ja eelkoolialiste
 mänguringide kasvatajate töötasud. Ka
 Lääne-Saksamaal on ^{senini} mõned osariigid
 kasunud leesti hâienduskooleid õpetajaid,
 keid igalpool mujal on leesti koolide
 tilalpidamine ^{siinuks} lastevanemate ja leesti
 organisatsioonide õlgadel. Ja kasu ise
 on õige tagasihoidlik, enamasti sõidu-
 kulude kattes. Paljudes kohtades töötä-
 vad õpetajad täiesti ilma tasuta.

Olen lugunud soome kolleegidele
 meie hâienduskooleid tegevusvõrgust
 veel mõndagi jutustada, kas või sellest,
 kuidas me oleme katsunud lahendada
 koduülesannete, s.o. kooli ja kodu koostöö

raske probleem, aga Opettajien Lehd
kitsas ruum ei luba seda sekkuda.
Lõpuks olgu märgitud, et meil on hetkel
52 eesti 'Aärenduskodis' üle maailma,
neist on suurim Torontos, kus
on ~~kokku~~ üle 500 õpilase.

H. Rajamaa

15
EPAM K 13113-4
Lisa 2
Herman Rajamaa:

Virolaisista kouluista

läntisessä maailmassa

Toisen maailmansodan aikana ja loppuvaiheessa kotimaastaan paenneet virolaiset ovat Euroopassa sijoittuneet Ruotsiin, jossa heitä on noin 20.000, Länsi-Saksaan ja Englantiin. Muissa maissa heitä on vähemmän. Suurin osa ulkomailla olevista virolaisista asuu merentakaisissa maissa, pääasiassa Kanadassa, Yhdysvalloissa ja Australiassa.

Kuten kaikkien ulkomaille siirtyneiden ensimmäisenä tehtävä on oppia uuden asuinmaan kieli, jotta täten päästäisiin helpommin työmarkkinoille, oli se myös virolaisille itsestään selvä asia. Tämä vaatimus koski erityisesti myös nuoria, joiden tuli jatkaa opintietään tai aloittaa se.

Meidän virolaisten, erityisesti lastenvanhempien, toivomuksena oli kuitenkin, että lapsemme voisivat omissa kansallisissa kouluissaan jatkaa opintietään tai aloittaa sen sekä tässä yhteydessä oppia luonnollisestikin uuden asuinmaan kielen. Tämä toivomus on toteutunut ainoastaan Ruotsissa - ja sielläkin ainoastaan hyvin pienessä mittakaavassa - nimittäin Tukholmassa ja Göteborgissa, joissa kummassakin toimii kuusiluokkainen virolainen koulu Ruotsin nykyisen peruskoulun ala- ja keskiasteen puitteissa.

Kaikkialla muualla Ruotsissa ja koko maailmassa, missä löytyy kouluikäisiä virolaisia nuoria, pyritään heille antamaan virolainen kansallinen kasvatus niin-sanottujen täydennyskoulujen avulla. Ajatus täydennyskoulusta keksittiin Ruotsissa jo kouluvuonna 1945-46, kun kävi ilmi, että omien kansallisten koulujen saamiseksi Tukholmaa ja Göteborgia lukuunottamatta ollut realistisia toiveita. Kuten myöhemmin on käynyt ilmi, on virolaisia täydennyskouluja ollut Australiassa jo ennen toista maailmansotaa, mutta tuolloin emme niistä Ruotsissa tiedäneet.

Silloin oltiin Ruotsissa sen tosiasian edessä, että lastemme enemmistön on jatkettava opintietään tai aloitettava se ruotsalaisissa kouluissa ja että tilanne olisi todennäköisesti samankaltainen muissakin maissa, jonne virolaisia jäisi asumaan. Asian alullepanijain mielessä pyöri sana "täydentäminen", s.o. ruotsalaisissa tai muissa kouluissa opittavien tietojen ja taitojen täydentäminen virolaisten kansallisten oppiaineiden alalla. Näiksi aineiksi valittiin viron kieli, Viron maantiede ja historia sekä virolainen laulunopetus. Joillakin paikkakunnilla otettiin lastenvanhempien toivomuksesta opintosuunnitelmiin myös uskonnonopetus. Ruotsissa se hävisi muutamassa vuodessa täydellisesti, mutta esiintyy kylläkin merentakaisien maiden täydennyskoulujen opintosuunnitelmissa.

Opintoaineitten valinta ei ollut kovinkaan vaikea. Paljon vaikeampi oli sen sijaan opetustyön järjestäminen. Virolaiset keskittyivät vähitellen pääasiassa kaupunkeihin ja teollisuuskeskuksiin. Niissä, erityisesti suurissa kaupungeissa, he asuvat hyvin hajallaan. Tästä johtuen ei jäänyt muuta mahdollisuutta kuin järjestää täydennysopetus virolaisissa kansallisissa aineissa arki-iltaisina tai sunnuntaisin - vapaita lauantaita ei Ruotsissa tuolloin vielä tunnettu.

Oppitunteja oli keskimäärin keskimäärin kolme, kerran tai pari viikossa. Tämä järjestelmä on jäänytkin pääasiallisena voimaan kaikkialla maailmassa samalla kun nykyisin käytetään myös lauantaita erittäin suuressa mittakaavassa hyväksi. Kaksi kertaa viikossa tapahtuu opetustyö nykyisin enää ainoastaan yhdellä paikkakunnalla: Norrköpingissä Ruotsissa.

Täydennysopetuksen antamisesta johdettiin koulutyypin nimenä virolainen täydennyskoulu. Yhdysvalloissa virolaiset koulujen organisoijat luopuivat nimityksestä "täydennyskoulu" ja korvasivat sen yksinkertaisesti koululla. Rakkaalla lapsella on monta nimeä.

Ensi aluksi tyydyttiin väliaikaisiin opintosuunnitelmiin, jotka olivat eri maissa erilaisia. Vuosia kestäneen suunnittelutyön jälkeen valmistuivat vuonna 1964 opintosuunnitelmat viron kielestä, Viron maantiedettä ja historiaa sekä virolaista laulunopetusta varten. Niitä käytetään nyt kaikissa virolaisissa täydennyskouluissa yli koko maailman. Ne on jaettu kolmeen osaan niin että niitä voidaan suuressa määrin muunnella vastaamaan eri maiden erilaisia olosuhteita. Saaduista kokemuksista ja muuttuneesta tilanteesta johtuen on nyt noussut esiin ääniä, jotka vaativat opintosuunnitelmien muuttamista ja täydentämistä.

Oppikirjojen alalla olimme parikymmentä vuotta melko vaikeassa tilanteessa ja yritimme osittain tulla toimeen kotimaasta mukaantuotujen oppikirjojen uusien painosten avulla. Tähänastisesta työstä saatujen monien kokemusten avulla olemme nyt saavuttamassa tällä alalla suurin piirtein tyydyttävän tilanteen, vaikka yhtä ja toista on vielä tehtävä.

Mitä opettajiin tulee, oli tilanne aluksi melko tyydyttävä, sillä kotimaasta pakeni noin 1.000 pätevää opettajaa. Suurin osa heistä oli kansakoulunopettajia. Nyttämmin on kotimaasta tulleiden opettajien suuri enemmistö jättänyt koulutyön.

Uusien sopivien opettajien saamisessa tilalle on suuri vaikeuksia. Osaksi olemme voineet ratkaista tämän pulman nuorten virolaisten opettajien avulla, jotka ovat saaneet opettajan pätevyyden asianomaisessa maassa ja toimivat opettajina kouluissa. Mutta heitä on vähän, Ruotsissa on nimenomaan kansakoulunopettajista puutetta.

Meidän on tultava toimeen epäpätevien opettajien, ensisijaisesti selllaisten innokkaitten nuorten virolaisten avulla, joilla on kokemusta työskentelystä nuorten ~~pa~~issa sekä edellytyksiä ja kykyä toimia myös virolaisissa täydennyskouluissa. Ruotsissa olemme useana kesänä voineet järjestää jatko-opintokursseja ja niiltä olemme saaneet hyvin lisän opettajakuntaamme.

Allekirjoittaneella on ollut tilaisuus tutustua paitsi Ruotsissa myös Tanskassa, Länsi-Saksassa, Hollannissa ja Englannissa virolaisiin kouluihin ja kansallisen opetuksen kysymyksiin. Olen myös suorittanut kaksi pitkää matkaa, jotka kestivät yhteensä 12 viikkoa, Kanadaan ja ¹hdysvaltoihin sekä kulkenut näissä maissa ristiin-rastiin ja tutustunut niissä oleviin virolaisiin täydennyskouluihin.

Nämä matkat olivat erittäin mielenkiintoiset ja opettavaiset, sillä viimeksimainituissa maissahan olet ovat aivan erilaiset kuin Euroopassa. Niillä lukijoilla, joilla on ollut tilaisuus liikkua näissä maissa, on käsitys sikäläisistä välimatkoista ja kaupunkien tavattomasta laajuudesta. Ja virolaiset asuvat nimenomaan hajallaan suurilla alueilla, ertiyisesti miljoonakaupungeissa.

Suuret etäisyydet lyövät voimakkaan leimansa virolaisten kansalliseen kulttuuritoimintaan, kuten esimerkiksi kuorojen toimintaan sekä kansantanssiryhmien harjoituksiin ja esiintymisiin. Ei ole suinkaan poikkeuksellista tulla 80 kilometrin etäisyydeltä kuoron tai kansantanssiryhmän harjoitukseen - se on siellä ihan tavallista.

Suuret etäisyydet lyövät voimakkaan leimansa myös täydennyskoulujen työhön. Näissä maissa käyvät lapset virolaisissa täydennyskouluissa 40-50 kilometrin päästä, usein paljon kauempaakin. Lapset ajetaan tietenkin autella virolaiseen kouluun ja takaisin. Se tapahtuu alueittaisen vuorojärjestelmän mukaisesti: joku lasten vanhemmista ottaa tietyllä alueella autotäyden lapsia mukaansa, vie heidät kouluun ja tuo takaisin; seuraavalla kerralla on ajovuorossa joku toinen lastenvanhemmista.

Torontossa toimii sikäläinen virolainen täydennyskoulu arki-iltaisin ja päättyy klo 21.10. Silloin kuhisee Toronton Viron talon suuri pihamaa ja ympäristö autoista - tultiin hakemaan lapsia - ja kaikki autot lähtevät liikkeelle täyteen kuormitettuina.

Long Islandin virolaisen koulun ylläpitäjä vuokraa joka sunnuntai autobussin - koulu toimii siellä sunnuntaisin - ja siitä maksetaan 35 dollaria kerralta. Bussia ajaa virolainen rouva, joka ei ota mitään korvausta. Hän ajaa lapset ja myös osan opettajista New Yorkin Viron taloon ja sieltä kotiin. Näin tapahtuu syyskuusta toukokuun loppuun.

Opettajien palkoissa esiintyy suuria eroavaisuuksia. Ruotsissa valtio maksaa nyt, paitsi Tukholman ja Göteborgin virolaisten koulujen opettajien palkat, myös virolaisten täydennyskoulujen opettajien sekä lastentarhojen ja alle kouluikäisten lasten leikkipiirien kasvattajien palkat. Myös Länsi-Saksassa ovat muutamat osavaltiot tähän saakka maksaneet virolaisten täydennyskoulujen opettajien palkat.

Kaikkialla muualla maailmassa on virolaisten koulujen ~~xxx~~ ylläpitäminen yksinomaan lastenvanhempien ja virolaisten järjestöjen harteilla. Näissä tapauksissa palkka on erittäin vaatimaton - se peittää enimmäkseen vain matkakulut. Monilla paikkakunnilla opettajat tekevät työnsä täysin korvauksetta.

Arvoisille suomalaisille kollegoille olisi täydennyskoulujemme työvainiolta yhtä ja toista muutakin kerrottavaa, vaikkapa esimerkiksi siitä, miten olemme yrittäneet ratkaista kotitehtävien, s.o. koulun ja kodin yhteistyön, vaikean pulman, mutta Opettajain Lehden tila ei riitä siihen tällä kertaa. Mainittakoon lopuksi, että tätä nykyä meillä on 52 täydennyskoulua eri puolilla maailmaa. Suurin niistä on ~~XXXXXX~~ Torontossa, jossa on oppilaita yli 500.